

tum erat nullis ad scribendum, propterea Christus calamum manu tenere voluit, quo sacrificium Iudaeorum litteris mandaret. Docet insuper, arandinem siccam et vacuum in manu Christi veterem legem praesignasse, quae vacua erat, utpote umbra futurorum, in cuius figura altare non solidum, sed vacuum fieri praecipiebatur; hanc autem veteris illius legis vacuitatem Christus implevit, ipso testante (Matth. 5): *Non veni solvere legem, sed adimplere*: non enim umbrosa illa praecepta solvebat, sed ipsa rei veritate implebat: et d. Athanasius (tom. 3. in *Evang. de Pass. et cruc. Dom.*) arandinem in manu Christum accepisse ait, ut antiquum serpentem interficeret: verba Athanasii sunt: *Hinc rursus est, quod arandinem accepit cum illi a diabolo porrigeretur ignaro, quod contra seipsum gladium acueret; dicitur enim arundo serpentibus lethalis esse, atque inde potissimum interfici: et paucis interpositis subdit: Quale quid David in Golia designavit, qui sumpto adversarii gladio eo ipso illius caput praecidit, idem quoque Sercator fecit, sumens arundinem ab illis, ut nos non solum liberaret a versutia serpentis, sed ut illum serpentem tolleret, et mortuum exhiberet. His addamus et nos, tum quod olim ex arundine sagittae fiebant, ut constat ex Virgilio:*

actaque multo
Perque uterum sonitu, perque illa venit arundo:

unde diabolus, et Iudaei arandinem in manu Christi ponentes, sagittarum contra se materiam illi subministrabant: sagittarum inquam earum, quarum meminit David (Psal. 7): *Arcum suum tendenti, et paravit illum, et in eo paravit casa mortis, sagittas suas ardentibus effecit*: tum quod licet inter saeculi viros, et praesertim sanguinis claritate conspicuos virga percuti, magna censatur iniuria, maior tamen et gravior sibi videtur, si illa arundinea sit. Diabolus ergo futurae suae calamitatis necis, arundinem Christo porrexit, sed in caput suum, quia dum hae eadem illum percussit foras eiecit (Joan. 12): *Nunc princeps huius mundi eiecitur foras*, graviori diabolus iniuria, deteriorisque infamiae nota manet la cessus, non cum ense velut nobilis, aut solido fuste, instar mancipii, sed tanquam contemptibilis canis arundine percussatur, et abigitur.

Tandem in eo, quod scapulum istud arandineum fuerit, hoc morale arbitror latere mysterium, quod per illud significatur, sceptra, regna, mundi pompam, ac saeculi honores, vana, infirma, ac caduca esse, non secus ac arundo fragilis, et vacua est. Egrege id exprimit visio Zachariae, qui postquam viderat quatuor quadrigas, quarum equi quidam erant rufi, quidam nigri, quidam albi, alii varii, per quae quatuor imperia mundi significabantur, Assyriorum, Persarum, Graecorum, Romanorum, interrogavit angelum: *Quid sunt haec domine?* qui respondit: *Hi sunt quatuor venti. In quo non obscure ostendit, tantam esse eorum imbecillitatem, ut velut venti flatus facile evanescent: unde recte Iob (c. 20): Hoc seio*

quod laus impiorum brevis sit. Si ascenderit usque ad caelum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilium in fine perdetur, et qui cum viderant, dicent, ubi est? velut somnium avolans non invenitur. Duplici apta satis metaphora Iob temporalis regni, et mundani honoris caducitatem edisserit. Prima est sterquilium, in quod tandem potentissimi Principes, morte nemini parcente, convertentur. Unde de Alexandro Magno omnium Principum maximo postquam sacra Scriptura dixerat (1. Mach. 4): *Pertransit usque ad fines terrae, et accepit spolia multitudinis gentium, et sicut terra in conspectu eius, tandem commemorant Historici, propinato sibi veneno interisse, et in terram conversum nemo ambigit.* Et hinc est, quod ut narrat Paradinus, postquam Romulus Urbem Romanam, mundi metropolim condiderat, loco stemmatum non aliud insigne assumpsit, quam foeni fasciculum ex lancea pendentem: hoc symbolo significare volens, se, et omnia sua non secus ac vile foenum in faeces sterquilium tandem convertenda esse. Secundam subiunxit Daniel metaphoram a somno mutualem. Viderat Nabuchodonosor statum ex auro, argento, et aere conflatum, quae praedicta etiam imperia praesignabant, tamen proculdubio, nec aurum, nec argentum verum erat, sed somnium et commentitium; quo aperte innuitur, omnem mundi gloriam quasi somnium esse. Vidit etiam Daniel perexiguam lapidem ex monte descendentem statuam confregisse, ac penitus destruxisse. Ita sane accidit principi Aman, quem unus solum Mardochaei irreverentia ita contristabat, ut nihil sibi habere videretur, dum solus Mardochaeus ante illum genua flectere recusabat. Hoc quid eral, nisi exiguum lapidem ingentem statuam in minutissimas particulas conterere? Ac tandem, sicut arundo inter omnes plantas mobilior est, et ideo quocumque vento facile agitur; ita sane regnum, dignitatum, honoris, et gloriae summa est instabilitas, incredibilis inconstantia, paucis attestante (R. S.): *Mutationi subiecta est omnis creatura.* Terra tremoribus concutitur, et varios terrae motus patitur, adeo ut quasi os aperiens, superbiissima aedificia devoraverit, ac fortissimas arcus absumpserit. Mare continuus augmentis et decrementis non parci, innumerisque procellis commovetur. Aer ventorum turbine adeo agitari solet, ut altissimas quasque arbores penitus eradicet. Coeli continis circulationibus in orbem moventur. Sol et luna eclipsim quandoque sustinent. Quid de potentissimis civitatibus dicam? Nulla eivum multitudo insigni regni Ninive, nulla militum fortitudine, et bellandi arte Carthagine praestantior; nulla literarum studiis, ac multiplici doctrinae eruditione Athenis magis conspicua; nulla pyramidum, et columnarum artificiosa structura mirabilior quam Memphis: ex his tamen omnibus nihil superfuisset videmus, nisi exigua quaedam aedificiorum vestigia, in quibus indidicare corvi consueverunt. Assyrii mille super quingentos annos regni sceptrum tenuerunt, sed a Medis devicti fuerunt; Medi a Persis; Persae a fumo, in quem tandem ipsi eva-

nerunt, quia ex illorum numero erant, de quibus praedixerat David (Psal. 36): *Mox ut honorificati fuerint, et exaltati, quemadmodum fumus deficiunt.* Benigne Israeliticum regnum, quod ob suam firmitatem clavo fortunae rotam fixisse videbatur, bene infinitis mutationibus inversum videmus: ita ut non immerito iusserit Deus Ezechielii urbem Hierusalem in luteo latere describere, a quo exigua aqua decedente, exarata urbis figura facile deleri posset: quia, ut dixit d. Paulus (1. Cor. 7): *Præterit figura huius mundi.* Quibus verbis alludere videtur Apostolus ad regum et imperatorum figuram, quae comici in theatris assumere consuevere; comica tamen scaena peracta continuo eas deponunt.

HOMILIA XVII.

De variis illusionibus, quas Christus Dominus pertulit regalibus insignibus indutus, in illa verba (Marci 9): Coeperunt conspungere, et velare faciem, et colaphis cadere, et dicere: Prophetiza, quis est, qui te percussit, et illa alia: Ecce Homo (Joann. 19).

Adeo Iudaeorum rabies in Christum Dominum effervuit, ut non satis sibi videretur supplicis ac iniuriis illuc usque illis illum affecisse: et ideo alia nova, nunquamque excogitata ignominiae ac dedecoris genera ipsi excogitarunt. Et quidem in primis, ut ostenderent, falso et arroganter Prophetiae nomen sibi usurpasse, velantes eius faciem, diras alas ei impingebant, dicentes: *Prophetiza, quis est qui te percussit*: quod cum nequam effecisset, fatearis invitus opus erit, te non esse verum, sed falsum et mendacem Prophetam: loco etiam genua flectentes, hac salutatione tantquam scitilium et irrisorium regem illudebant: *Ave Rex Iudaeorum*, ut enim testatur Martialis, hoc salutationis genus solitum erat potentioribus exhiberi:

Discurris tota vagus urbe, nec ulla cathedra est,
Cui non maue feras irrequietus ave.

Et Lampridius refert, Alexandram Severam imperatorem, in hunc modum salutari consuevisse: *Ave Alexander.* Memini Alcibiadem, teste Plutarcho (in *Alcibiade*), dixisse: *Testor Deos immortales, me caelium in Laconia non sensisse, nec proscriptionem bonorum, nec vulnera corporis, quantum verbum illusionis, quo me Cleophon in facie illusit.* Consonant his verba Senecae in quadam sua epistola: *Nullus maior labor, quam ferro illusiones*: unde Saul de vita iam desperans, cuidam militi dixit (1. Reg. 31): *Eragina gladium tuum, et percute me, ne forte veniant incremencisi isti, et interficiant me illudentes.* Romani etiam quidam nobiles tempore Neronis, ab illo vocati, praesagientes

CARTHAGENA DE SS. Trinit. et Christ. Dom. — Vol. IV. P. II.

ignominioso, ac illusorio supplicio eos vellemulctare, ipsi accessit carnificae ab illo privatum iugulati sunt. Si ergo illusio gravissimum omnium tormentorum reputatur; quod pulchrum Christum Dominum atrocissima tormenta subisse, cum tot ac tam variis pertulerit illusiones? Sacra narrat historia, Davidem a rege Achis illum, ac tanquam fatuum reputatum fuisse; Samsonem a Philistaeis derisum, et oculis privatum; a rege Hanon ministros Davidis ad illum missos eam sustinuisse irrisionem, quod medias barbas abraserit; gravis etiam fuit olim puerorum illusio adversus Elisaeum: *Descende calceae: Descende calceae*, repente; gravior illa Cham erga parentem suam Noe, quod ebrius nudo corpore iaceret, irridentis. Ceterum irrisiones hae, si cum Christi irrisionibus conferantur, irrisiones nequam dici possunt: nam cum gravior sit illusio, quo dignior et excellentior est persona illusa; certo cum Christi hypostasis esset divina, quae adeo nulla dignior et sublimior ea, aperte efficitur, quantum praestat excellentia et dignitate creator creaturis, tantumdem debita servata proportione irrisionem creatoris creaturarum irrisionem gravitate excedere. Illud tamen Christi mansuetudinem non parum commendat, quod cum supra enarratas Noe, Elisaei, Samsonis, Davidis illusiones acerrime ipse vindicaverit; proprias tamen, tanquam agnus mansuetus obmutescens, absque vindicta sustinuerit. Sed iam singularum gravitatem, ut coepimus, attente contemplantur. Velamine faciem Christi operuerunt, velut olim testamenti arcam pellibus vilibus et impolitiss: tum quasi indignam arbitantes ab hominibus videri; tum alludere volentes ad velamen, quo olim facies Moysis cooperta fuit, eo quod prae nimio splendore illam immediate Israelitae intueri non possent. Cum enim Christi facies tunc esset colaphorum livore denigrata, et cruore sanguinis e capite decidentis deturpata, illusionis et loci gratia, quasi adeo splendens, et irradiantem faciem haberet, ut in eam oculorum aciem intendere non possent, velamine instar Moysis cooperuerunt; et qui Moysae velamine cooperto, inferiorum montis partem prae timore et reverentia attingere non audebant, verticem huius excelsi montis, nempe supremam Christi partem caput et faciem palms acriter percutiebant contingere non verecundantur.

Aliter philosophatur de hoc illusionis genere d. Hieronymus (sup. *Matthaeum*). Ait enim faciem Christi Domini tot ex se splendoris et fulgoris radios emittere, ut aegre ac moleste eam intuerentur, et ab inferendis colaphis quodammodo retardarentur: et ideo ut licentiosius eum percuterent, vultum eius velasse. Sane Christi facies praeter innatam pulchritudinem, quae speciosus prae illis hominum erat, illam conspicientes adeo exhilarabat, ut, teste beata Birgitta ex revelatione ei facta, familiaris hic sermo esset Hebraeis maestitia affectis: *Eamus ad intuendum flum Mariae, ut hilares reddamur.* Hinc immanitas horum illusorum manifestus apparuit, qui faciem illum, in quam desiderant angeli videre, et quae solo intuitu

suo animos videntium recreabat, ac singulari hilaritate donabat, acriter adeo lacere non dubitarent. Velamen honoris aut religionis gratia semper adhiberi solum, a satis superque omnibus comperit esse arbitror. Sancta sanctorum velo cooperiebantur. Sarae melle argentes a rege Geraræ datos, ut fieret sibi velamen, in Genesi memoratur. Pulchras imagines intra et extra templa velo religiose conegi frequentissimum est. At licet honoris, aut religionis prætextu velamina adhiberi consueverint, pulchro tamen ac venerando Christi vultui illustres illi, quasi velamen habentes conegi frequentissimum est. At licet honoris, aut religionis prætextu velamina adhiberi consueverint, pulchro tamen ac venerando Christi vultui illustres illi, quasi velamen habentes conegi frequentissimum est. At licet honoris, aut religionis prætextu velamina adhiberi consueverint, pulchro tamen ac venerando Christi vultui illustres illi, quasi velamen habentes conegi frequentissimum est.

Postquam autem duo illa caelestia oculorum Christi luminaria indecoro velamine eclipsaverant, cooperunt virulentis illi irrisores faciem, quam sibi ostendi Sponsa deprecabatur, dicens (Cant. 2): *Ostende mihi faciem tuam, spurcissimis sputis deturpare; et cum ad procienda sputa abiecit locus, aut humilis angulus quæri solet, nullus alius abiecitior ipsi visus est, quam veneranda facies eius, de quo Psalmista (Psal. 117): Qui factus est in caput anguli. Plinius (lib. 28. cap. 4) ut ostendert quantum morborum contagium veleres illi execerantur, ait: Despuimus comitiales morbos. Illud tamen turpitudinem huius ignominiae non parum ostendat, quod cum Iob (c. 30) de se loquens, dicat: *Faciem meam conspuere non venturum, gravissimæ Ecclesiae Patres sibi persuasissent, autum fuisse neminem in Iobi faciem salivam proficere, quam aliquin iuvenes, et senes mirum in modum suspiciebant, et venerantur. Unde divus Gregorius Papa (super cap. 3. Iob) præcatala verba Iobi explicans ait: In eorum contumeliis suavia verba, quasi defuentes salivas emittunt: et Nicetas (in orat. tertia de Christi Nativ.): Sputa, inquit, et**

*alapas contumelias illas dici possunt, quae palam et velut in faciem infingunt. Sputa ergo, et salivas, quas incredibile putant sapientes in faciem Iobi proiectas fuisse, in sacrum Christi vultum immisas fides catholica docet; et ut Isaias (cap. 50) multo ante vaticinatione fuerat in persona illius loquens: *Faciem meam non averti ab increpantibus, et conspuentibus in me. Salivæ in faciem proiecto, infamiae simul, et rabidae iracundiae certissimum indicium semper extitit. Unde sacra Numerorum narrat historia, quod cum Maria Moysis soror illi detraxit, et lepra divina virtute ei immisa graviter afficeretur, orante Moysse pro eius sanitate, Dominus respondit: *Si pater eius spuisset in faciem eius, nonne deberat saltem septem diebus rubore suffund?* Si ergo a proprio parente filiam conspuat tanta repugatur invidia, adeoque foedal, et inhonestat, quanto gravior hæc erit, quam Christus Dominus patitur, qui cum communis sit omnium parens, et Deus, ab immundissimis et abiectissimis nebulonibus conspuatur. In Levitico salivam eius, qui immundus erat, adeo turpem, et immundam iudicavit Deus, ut si ille in eum, qui mundus esset, cam proiecisset, vestimenta essent lavanda, et usque ad vesperum immundus deberet reputari. Non absimile est, quod in hoc tremendo spectaculo videmus. Immundi, et squalentes homunciones salivam in Christi faciem proficiunt, et inde non solum vestimenta eius, sed lotus ipse Christus sputorum squalore foedatus hominum conspectui immundus redditur. Præcepit olim Deus in lege veteri, quod frater, qui ad suscitandum semen fratris sui defuncti non vellet uxorem eius in coniugem accipere, ipsa in faciem eius spueret, dicens (Deut. 25): *Sic fiet homini, qui non aedificat domum fratris sui.* Cum ergo Christus Dominus Moysis semen, hoc est eius legem, quoad caeremonialia, suscitaret non vellet, sed potius suppressere, repudiavit omnino Synagoga in contrarium nitentem, nec eam in coniugem accipere voluit, et ideo ipsa in eum excandescens, exputit in faciem, quasi dicens: *Sic fiet homini, qui non aedificat domum fratris sui.* Fefellit tamen illam hæc sua falsa opinio, quia Christus Dominus non venerat solvere legem, sed implere, et veritatis praesentia futurorum umbram fugare. Apud Ioannem legitur, Christum Dominum exuisse in terram, et ex pulvere, et oris sui sputo collyrium fecisse, quo caeci nati oculis illuminavit; at e contra hic accidit: nam spatium illud expuentium in faciem Christi virtutem illuminandi minime habebat, sed obscurandi, sed obnubilandi, sed caecandi, et quasi crassis quibusdam cataractis superpositis, operationem potentiae visivæ penitus impediendi. Non solum ahen sputis perdidit illi ministri Christum inhonorabant, sed simul etiam accipientes arundinem de manu eius, percutiebant caput: caput inquam hominum, et angelorum, et ipsis inferorum potestabilibus tremendum. Unde factum, ut spinarum aculei et vermicem, et tempora profundius penetrarent, et dolorem mirum in modum argerent. Addebant ad hæc colaphos, quibus graviter velatam faciem per-**

cutiebant, dicens (Marc. 4): *Prophetiza, quis est qui te percussit.* Sane eum, qui sapientia erat Patris, et cuius oculis omnia sunt nuda, et aperta, percussore latere non poterant; sed neque nos etiam latet, tametsi prophetiae dono non gaudemus, cum Deus ipse per Isaiam id revelaverit, dicens (Isa. 53): *Propter scelus populi mei percussit eum.* Postulavit olim rex Babylonis ab ariolis suis, et prophetis, ut interpretarentur ei somnium, quod somniaverat, cuius tamen erat oblitus. Ipsi autem responderunt, minime id præstare posse, nisi ipse rex prius somnium indicasset. At huic petitioni: *Prophetiza, quis est qui te percussit,* non solum Christo, qui sapientia Patris est, sed et nobis non ita difficile esset satisfacere, cum omnium nostrum peccata, nullo dempto, percussore illius sacri vultus, immanesque laceratores fuisse Isaias testetur, dicens: *Propter scelus populi mei percussit eum.*

Illud etiam doloris, et dedecoris genus minime deest oblivioni tradere, cuius Isaias minime oblitus est, in persona Christi dicens: *Genas meas dedi vellentibus.* Quibus verbis aperte indicat, maxillarum, ac barbae capillos aucter evulsos fuisse, ut recte adnotarunt archiepiscopus Palaestus, et Lanspergius, secuti d. Bernardus dicentem (tract. de Pass. c. 38): *Tertia sanguinis effusio fuit in vellitione genarum, cuius testimonium habemus, dicente ex persona ipsius crucifixi Propheta: Genas meas dedi vellentibus: quod quidam exponunt de laceratione maxillarum, facta unguibus vipiorum Iudaeorum; quidam autem de contractatione barbae Domini. Video sacrilegas manus etiam ad genarum ipsius vellitionem exarsisse.* Ut melius famem huius iniuriae gravitatem percipiamus, varias causas in medium producamus, unde opprobrium in barbae convulsione exerescit. Et quidem in primis cum barba virorum ornamentum sit, qui viro barbam eripit, effeminati hominis notam irrogat; et cum barba propter indicium extiterit probi viri, adeo ut apphægmatia Laeonica tradant, Laconem quendam interrogatum cur barbam gestaret longiore? respondisse: *Ut canos meos aspiciens, nihil illis indignum admittam.* Unde Plutarchus (in vit. Phocionis) refert, quod cum Alcibiades quendam Laconistam prolixam barbam portans publice mentiretur, audivit hæc a Phocione, eius barbam apprehendentem: *Quam decesserit hæc barbam, et indumenta boni viri indicia, priusquam mentiretur, deposuisse.* Qui igitur barbam evellit, candidatæ probitatis testimonium auferit. Pulchritudinem deinde barbam conferre nemo est qui non videat: unde divus Augustinus (lib. 11. de Civit. Dei c. 24): *Sunt, ait, quaedam ita posita in corpore, ut tantummodo decorem habeant, non autem usum, sicut habet pectus virile unguis, sicut facies barbam:* et Cicero (3. de fin.): *Quaedam, inquit, ad nullam utilitatem, sed solum ad ornatum quendam a natura esse concessa, ut eandem pavoni, plumas versicoloreas colubinae, viris mammas, et barbam.* Adeo autem pulchritudinem a multis expectam novimus, ut teste d. Augustino (lib. 6. de Civit. Dei c. 1) veteres illi barbatae fortunæ templum cre-

rint, ut pulchram ipsi barbam conferret. Qui ergo barbam vellicat, pulchritudinem fodere satagit. Barbam item venerandum hominem reddere Theocritus testatur, venerabilem illam vocans, atque venustum: unde qui pilos barbae imminuit, venerationem imminuere conatur. Ac tandem præter gravissimum dolorem, quem vellicatio barbae inferit, non minus iniuriae, et vituperii affert. Unde auctore Caesio Rhodigino (lib. 4. lecti. antiq. c. 2), cum primus omnium barbam penitus abraderet, multis lacessitus fuit iniuriis: immo in Levitico præcepit Dominus: *Nec barbam radetis.* Et cum ipse gravi flagello Iudaeos percutere minaretur, calvitium super omnes se inducitur prædixit: calvitio enim in lectu solum utebantur, ut indicat Isaias (c. 3): *Et pro crispante crine calvitium.* Et ut uno verbo multum perstringam, adeo id opprobrium habitum est, ut non solum sibi convelli barbam quispiam permitat, sed ne tangi quidem, aut alienis manibus atrectari. Cuius insigne monumentum tradunt Titus Livius, et Plutarchus in vita Camilli, asserentes Papirium maximam sibi iniuriam illatam censuisse, quod sibi barbam Gallus atrectasset, et ideo aerem huiusmodi iniuriae vindictam expostulasse. Volentes igitur Iudaei non solum dolorem inferre, sed virilitatem, fortitudinem, probitatem, prudentiam, ac venustatem commanere, capillos venerandæ eius barbae evulserunt. Illud tamen silentio prætereundum non est, quod præter ceteras poenas, ob prædicta scelera in Christum commissa, quibus Deus multare voluit Iudaeos, mirabili Dei iudicio accidit, ut sicut Christum Domino, tanquam ridiculo regi, loco tributi sputa, et alapas impenderunt, simili irratione Agrippa rex Iudaeorum ignominiosè delusus fuerit, ut tradit Phalar (in Flacco). Miratur tamen ipse huiusmodi contumelias in regem Agrippam cognovisse Herodem a Flacco coortitas non fuisse; sed mirari desinet, si attendat eum, qui vindicem habet oculum, prohibuisse Flacum, ne id impeditum irret, ut sicut rex caeli, et terrae Iudaeis applaudentibus prædictis contumeliosis irrisus fuerat, ita ipsorum rex ipsis fremebitibus simili ludibrio, et irrisione afficeretur.

Post hæc autem tot, ac tam gravia opprobria decrevit Pilatus, Christum Dominum flagellis caesum, spinis coronatum, et irrisoriae vestis amicti indutum persequendum conspexit ostentari, ut ultra iam crederent non persequendum, quem tantis modis intuebantur afflictum. Unde per amplam, et oblongam fenestram eorum oculis illam obiecit, dicens (Ioan. 19): *Ecce homo.* Quod perinde fuit, ac si dixisset illud Davidis (Psal. 61): *Quosque irratis in hominem, inter fletus universi eos, tanquam parieti inclinato, et maceriae depulsae?* Sed sane sicut Pilatus, *Ecce homo,* clamavit, non minus vere, *Ecce Deus,* cum Isaias proclamare potuisset; verum cum in illo delatam nullam agnoscerent: *Ecce homo* dixit illis, brevi vivens tempore, repletus multis miseriis, et qui in eodem statu non permanet; *Ecce homo,* qui se Filium Dei prædicabat. Certe sicut olim Alexander sagitta graviter percussus, cogno-

vit se non esse filium Iovis, prout illi milites sui adlabantur; ita sane videns se sic plagis vulneratum, omni se deitate carere falebatur; *Ecce homo*, qui si ad regalem purpuram regiamque coronam anhelabat, iam magis curandum erit ei de funero et sepulcro, in quo laeaeat, quam de regno et throno, quo sedeat: *Ecce homo*, cuius si vindictam desideratis, tot ac tantis vulneribus affectus est, ut a planta pedis usque ad verticem capitis non sit sanitas in eo. Unde ad illum tanquam hominem cognoscendum oportet dicere: *Ecce homo*, quia speciem hominis non habet: adeo ut Hieremias secundum lectionem septuaginta Interpretum dixerit: *Homo est, et quis cognoscat eum?* Ita enim eius facies deformata erat, ut vix ipse Isaias illum agnosceret, et ideo dixit (c. 53): *Quasi absconditus vultus eius, et despectus, unde nec reputavimus eum.* Immo et Christus sibi ipsi quodammodo incognitus, non homo videbatur (Psal. 21): *Vermis sum*, dicens, et non homo: *opprobrium hominum, et abiectionis plebis.* Quid plura? *Ecce homo.* Contemplamini illum, quia caro vestra et frater est, non lapis, aut ferrum, aut despectibilis canis, sed magister, qui vos docuit, medicus, qui infirmos vestros curavit, energumenos a daemonum tyrannide liberavit, mortuos ad vitam revocavit, et pene infinita alia beneficia in rempublicam vestram contulit. *Ecce iterum homo*, in quo tametsi nullam invenio causam; ut tamen vestris omnium votis satisfacere, flagellatum, coronatum, spolis cooperatum, lividum produco, adeo ut adamantina etiam corda ad miserationem commoveat: parcite iam, siquidem non minus honorificum est parere subiectis, quam debellare superbos. Ut tamen ad compassionem eos incitaret Pilatus, praecepit, ut tradunt quidam doctores, ut ipso, *Ecce homo*, dicente, ministri vestem Christi elevarent, quemadmodum sacerdoti thurificanti, aut hostiam elevanti, ut sic lacerum, sanguinolentum, ac laniatum corpus omnibus pateret. Mos inolevit apud Romanos oratores, cum causam alicuius rei defenderent, illum afflictum macilentam facie, oblonga barba, coram iudicibus in medium producere, ut ad pietatem illos commoverent. Strenui etiam duces vestes rumpebant in publico senatum conspectu, ut vulnera rei publicae defensione accepta ostentarent. Unde Quintilianus (lib. 6. instit. cap. 1) ait: *Ingenis plerumque vis est, et populum Romanum egit in furorem praeterea Cui Caesaris prolata in foro cruenta: ibidemque testatur se vidisse tabulas in Senatum adferri, ubi ad vivum expressa erant illa eadem, quae verbis satis expressa oratores non poterant, ut sic propriam sententiam iudicibus efficacius persuaderent.* Non assimili modo Pilatus, non valens verbis Iudaeorum rabiem placare, cruenta vulnera Christi eorum conspectui obiecit, ut non ultra affligendum persuaderet, quem afflictum adeo conspiciant: ut non incogitare illa Virgilia carmina (2. Aen.) ei adaptari possint:

Hei mihi qualis eras, quantum mutatus ab illo,
Squalentem barbam, et concretos sanguine crines,
Vulneraque illa gerens, quae circum plurima tulit,

Divus Augustinus praedicta verba Pilati, *Ecce homo*, elucidans, ait: *Ecce homo, non clarus imperio, sed plenus opprobrio. Si regi invideatis, iam parcite, quia delectum conspexit: flagellatus est, spinis coronatus est, ludibrosa veste amictus est, conviciis illusus est, alapis casus est, seret ignominia. Videns se adeo decessa inarset; non tepuit, sed magis efforruit crucifixo proclamantibus; tolle, tolle dicitur. Id sane praedixerat Dominus per Hieremiam prophetam (c. 12): *Facta est mihi haereditas mea, quasi leo in silva. Dedit contra me vocem suam, vocem proculdubio illam, crucifixo; tolle, tolle.* De leone ferunt naturales historici, cum ad capiendam praedam iam iam proximus est, in vehementem prosilire rugitum, quo audit animalia praestuporis magnitudine contabescunt, et in terram vi clamoris concidunt. Facta ergo fuit crudelis Synagoga Christo Domino tanquam leo in silva, quia licet non manibus, vocibus tamen, clamoribus, et lingua, ut ait d. Augustinus, Christum interfecerunt, *Crucifixo*, importune postulantes. Nonne o Iudaei hic est, pro quo patres vestri et vos clamastis (Isai. 64): *Emitte Domine agnum dominatorem terrae? Utinam dirumpere coelos, et descenderes. Mitte quem missurus es? Quomodo ergo, qui absentem desiderabatis, praesentem despicitis, et tolle, tolle proclamatis? Narrant rerum naturalium auctores, cum primum reliqua animalia pantherae odorem praesentium, continuo ad illum proferre, visa tamen deformi ac foeda facie retrocedere, et fugam arripere. Ita sane contigit Hebraeis, qui suavem odorem Christi praesentientes, de quo Sponsa (Cant. 1): *Curremus in odorem unguentorum tuorum*, ad illum confluebant; in passione tamen faciem eius videntes adeo deformem, ut Isaias dicat (c. 53): *Non erat ei species, neque decor, oculos ab eo avertabant, et tolle, tolle clamabant.* Unde quemadmodum cum sol eclipsim patitur, nocivum iudicant medici in illum oculorum aciem intendere; ita abiectionis illi Iudaei Solem iustitiae prae multitudine sputorum, et sacri cruoris et vulneribus capitis in maxillas defluentis, quodammodo eclipsim patientem, et omnis pulchritudine experientem esse videntes; nocivum sibi indicabant intentis oculis illum intueri, et eum tolle, tolle enixe postulabant. Quod multo antea praevidens Salomon, in persona eorum praedixerat (Sap. 2): *Gravis est nobis ad videndum, quoniam dissimilis est altis vita illius.* Verum in hoc ipso aperte ostendunt, se a vero Israelitarum genere degeneres esse: nam cum Israelitiae videns Deum interpretetur, hoc ipso quod illis grave et molestum erat Christum verum Deum Israel videre, ro ipsa fatabantur se veros Israelitas non esse; maxime quod cum olim Deus veris Israelitis promiserat, *Et erunt oculi vestri videntes praecceptorem suum*; qui fieri potest, ut qui ita molestie tulerint illum videre, ut tolle, tolle proclamant, veri Israelitae essent? potius sane in eorum numerum duxerim referendos, de quibus dixit David (Psal. 33): *Et non proposuerunt Deum ante conspectum suum.***

Hucusque audivimus Praesidem Iudaeae Pilatum proferentem, *Ecce homo*; auscultemus iam Praesidem caeli et terrae, Patrem scilicet aeternum, eadem verba usurpantem. *Ecce*, inquit, *homo*, qui ut hominem ad pristinam Dei imaginem restituit, hominis imaginem perdidit. *Ecce homo*, qui natus et datus est vobis, ut iam nemini quantumcumque paralytico liceat dicere, *hominem non habeo.* *Ecce*, homo, nomine isto adeo dignus, ut neutiquam dicere valeat Hieremias, quod et aliquando in foro hominibus pleno dixisse fertur Diogenes, se nullum prorsus invenire hominem: *Inhuitus sum, et non erat homo.* Postquam enim Deus homo factus est, iam adest homo: homo quidem per excellentiam et anonomasiam, cui nec similem visus est, nec habere sequentem. *Ecce ergo homo* omnium virtutum exemplar. Contemplare igitur superbe humilem; ambitiose inluere despectum; avare respice liberalem usque ad pretiosissimam effusionem; inuariatam vindem immanis disce huius agni mansuetudinem; voluptatum amator dolores Christi considerans coere libidinem, extingue cupidinis flammam. *Ecce homo*, in quo tanquam limpido speculo agnosceret poteris peccati gravitatem. Si tales solvit poenas, qui non transgressor, sed suarum transgressionum fideiussor erat, contere (Lucas 25): *Si haec sunt in ligno viridi, quid fiet in arido?* *Ecce homo*, a quo dictum est per Isaiam prophetam (c. 2): *Caveat ab homine, cuius spiritus in naribus eius: nam tametsi nunc taceat, sileat, patiens sit, tandem tanquam parturiens loquetur, et tanto beneficio ingrati ingrata patientur.*

Sed iam si placet Pater aeternae, audi nos eadem verba, *Ecce homo*, usurpantes. *Ecce homo*, quem ad satisfaciendum pro hominibus misisti: si homo purus peccavit, homo Deus satisfaci. Cesset ergo deinceps indignatio tua, siquidem ubi abundavit delictum, superabundavit satisfactio gratia, ita ut incomparabili solutio debitum excedat. *Ecce* tandem homo Filius tuus o sacratissima Deipara, ecce divinus Silenus, antiqui illius Alcibiadis Silenus longe superans: nam si illi sub horribilibus colubri figura pulchram imaginem latentem continebat: *Ecce homo*, in quo sub similitudine venenosae serpentis, quia venit in similitudinem peccati, ut ait divus Paulus (ad Phi. 2), pulchra Dei Patris imago, et figura substantiae eius delitescit. Sed pro dolor beatissima Virgo, adeo abscondita, ut nulla eius indicia extrinsecus compareant. Nam si candor et rubor signa eius antea exultant, ut tu ipsa testata es, dicens (Cant. 5): *Dilectus meus candidus, et rubicundus: iam haec quaerenda non sunt, cum leprosum, et absque decore praeviderit cum Isaias, dicens (c. 53): Vidimus eum quasi leprosum; nisi velis ex candore sputorum, et rubore sanguinis maxillis inhaerentium candidum et rubicundum illum vocitare.* Sed haec Sileni figuram adstruunt: nam exterior eius facies sputis ac sanguine deformis, infinitum Dei pulchritudinem intra se continens, adamantina quaque corda ad miserationem compellere deberet. Si enim rex Benadad in praelio victus ab Achab rege Israel,

ut placaret illum, hac usus est industria; misit familiares suos ad Achab succinctos saccis, et cum funiculis in capitis suis, ut pro ipso Benadad misericordiam deprecarentur: quo facto motus misericordiam rex Achab pepercit illi. Si ergo humilitas illa et amictus cilicinus, et fures in capite non domini, sed famulorum, emollire poterunt saxum cor regis iniqui et crudelis; cuiusnam cor etsi aeneum non emollit Christum Domini submisio, amictus ludibrio purpureo, corpus undique laceratum, et caput pungentibus spinis transfixum? Sane reprobationis indicium patravimus, ad haec tanta hominem Christianum non commoverit, maxime Christo clamante (Iob 19): *Miseremini mei, miseremini mei saltem vos amici mei.* Si enim Pilatus Christum Dominum tanto dedecore ac dolore afflictum indicavit, ut crederet solum eius aspectum sufficientem fore ad lenienda ferrea ac obstinata Iudaeorum corda: qui fieri potest, ut Christianorum viscera, a Nemi reprobi sint, dum Deum Creatorem ac Redemptorem suum tam diris tormentis oppressum intuentur, ad internam saltem compassionem non moveantur? Si enim Sapiens dixit tempus esse fieri; nullum sane ad id opportunum isto inveniri poterit, in quo ob nostra omnium delicta, auctor vitae, et multis doloribus afflictor, et variis conviciis exprobratur; cui sit honor, et gloria in saecula saeculorum.

HOMILIA XVIII.

De falsis accusationibus adversus Christum Dominum productis, ac de iniquissima mortis sententia ad instantiam perfidae gentis Iudaeae contra auctorem vitae a Pilato latam, ac de tenore illius, nec non de lotionem manuum, per quam ille se, a tanto scelere liberum falso sibi blandiebatur, in illa verba: Innocens ego sum a sanguine iusti huius, et illa: Tunc tradidit eis illum ut crucifigeretur.

Egregie Salomon in persona Iudaeorum loquens, omnium accusationum tela in Christum ab eis proicienda, his verbis compendiose perstrinxit (Sap. 2): *Circumventianus iustus, quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata disciplinae nostrae. Promittit se scientiam Dei habere, et filium Dei se nominat. Factus est nobis in traditionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est altis vita illius, et immutatae sunt viae eius. Tamquam nucages aestimati sumus ab illo, et abstinet se a visis nostris, tamquam ab immunditiis, et praesert novissima iustorum, et gloria*

tur Patrem se habere Deum. Ad haec Salomonis verba plane allusisse videtur Isaias propheta (c. 3) iuxta 70. Interpretum versionem, ut citant Patres, praesertim vero Cyprianus (in *exposit. Synb.*), Iustinus Martyr (in *Dialogo contra Truph.*), et Ambrosius (in *lib. de benedict. Patriar. cap. 2*): *Vae, inquit, animae ipsorum, propterea quod praecum consilium ceperunt adversus se ipsos, dicentes, vinciamus iustum, quoniam inutilis est nobis. Quae verba et Iudaeorum consilio de vincendo Christo; et praesentando ante Pilatum mirifice quadrant. Quibus addere licet Clementis Alexandrini (I. 5. *stromat. tom. 2*) verba alia, qui loquens de Platone ait: Scripturae, quae dicit, tollamus a nobis iustum illum, quoniam inutilis nobis est, Plato (lib. 2. de *Republica*) perquam similia memorat: Ad hunc modum, inquit, animatus iustus ille flagris caedetur, exerciciabitur, vincietur, postremoque mala omnia perpassus in crucem agitur. Refert etiam hanc sententiam Eusebii Caesariensis (lib. 13. de *praedic. Ev.*), dicens Christo Domino per autonomasiam vocabulum iusti recte convenire, cum ipse pro gloria Patris propugnanda, et fidei veritate tuenda, tamquam iustus, flagris caesus est, et crucifixus pluribus modis, flagris caesus est, et oculis velatus, ita ut diceret ei (Luc. 13): *Propheticam nobis, quis est qui te percussit: mala et indigna multa passus, et tandem in crucem actus, et extinctus. Sed iam singulas accusationes discutiamus.**

Prima, quam Christo obiciunt, est, quod sit inutilis, sive ut graecus interpret veritit, inincundus. Et arbor, quae fructus non facit, inutilis censetur, ac proinde meretur excidi, ut de ficu per triennium expectata dicebat Dominus (Luc. 14): *Ut quid terram occupat? cui simile est illud Homeri, Telluris est inutile pondus. Sed quam falso calumniam hanc effutierint, illud Apoc. comprobat, ubi Christus comparatur ligno vitae, afferenti duodecim fructus per singulos menses, ut inde intelligamus, nihil unquam ipso utilius, ac fructuosius in mundo extitisse. Omnia et singula, quaecumque in Christo contemplerur, utilitate referta inveniemus, nihil enim in eo infructuosum, aut inutile est. Verba eius fructuosa, verba vitae aeternae habes: daemonia, et mare imperio eius obediebant, et omnipotentia verbi eius omnia cedebant; manus fructuosae, cum solo tactu a lepra mundarent; digitus fructuosus, qui missi in aurem surdo auditum restituerunt; oculi utiles valde: siquidem elevans illos in caelum, Lazarum a mortuis evocavit, turbam famelicam satiavit, Petrum aversum ad se convertit; saliva etiam fructifera, cum velut collyrio iniuncti oculi caeci nati lumen receperunt. Quid plura? vestimenta eius salutaria et fructuosa erant, ut sanitas, quae haemorrhoidis fluxum sanguinis patiens solo simbriae illius tactu recepit, manifeste attestatur. Quid ergo infructuosum, et inutile exogitari potest in Christo nostro? Num sanguis? at illo abluti sumus a peccatis nostris. Num respiratio? at insufflans dixit (Joan. 10): *Accipite Spiritum sanctum.* Num vita? at tota in beneficentiam corporum, et animorum no-*

strorum insumpta est. Num mors? at illa immortalitatis spem certissimam contulit. Calumniosa igitur est haec prima accusatio.

Sed secundam adiungo, quod potissimum bonum reipublicae sit pax, qui perturbat illam, reus est mortis. Iesus autem, obiectabant, adeo capitalem pacis hostem se exhibuit, ut diceret (Matt. 10): *Non veni pacem mittere, sed gladium: veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filium adversus matrem suam. Insuper etiam docuit odio habendus esse patrem, et matrem, et filios, et uxorem, ut quis eius discipulus esset. Sed quam haec sit cavillosa accusatio, non erit difficile ostendere: nam Christus venit pacem falsam, quam homines cum peccatis contraxerant, dissolvere, pacem vero conscientiae cum Deo resarcire. Unde Christus natus est tempore pacis Augusti, de qua Propheta dixerat (Ps. 77): *Orietur in diebus eius iustitia, et abundantia pacis.* Praedicavit pacem, ut ait Apostolus (ad Eph. 2): *His qui longe fuerant, et pacem his, qui prope.* Discipulos ad praedicandum militem pacem commendavit, et ut primum dicerent (Joan. 14): *Pax huic domui.* In testamento pacem legavit: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Susciliatus a mortuis, primum pacem obtulit, dicens (Joan. 20): *Pax vobis.* Ac tandem (ad Eph. 1): *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum.* Itaque venit excommunicare pacem mundi, pacem inquam illam, de qua propheta Hieremias (c. 6): *Pax pax, et non erat pax.* Huic paci bellum indixit, quia sine bello adversus falsam pacem vera pax haberi non potest.*

Tertiam subiungunt accusationem, quod improperebat illis peccata contra legem; impropere autem vitiosum est, et valde affine peccato condendi libellos famosos, aut satyras pungentes. Fundamentum huius accusationis fuit, quod dixerat eis (Matt. 23): *Vae vobis Scribae, et Pharisei hypocritae, qui decimatis mentam, et anethum, et cuminum, et relinquitis, quae graviora sunt legis, iudicium, misericordiam, et folem.* At haec obiectio ardentem Christi Domini zelum delegit, qui transgressores divinae legis acriter increpabat, iuxta illud Isaias (c. 18): *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, et annuncia populo meo scelera eorum, et domui Iacob peccata eorum.* Quia tamen obsequium amicorum, veritas odium parit, ideo in Christum iungebantur.

Quartam obiectionem ei opponunt: *Difflamat in nos peccata disciplinae nostrae, vocans nos violatores divinum praeceptorum* (Matt. 15): *Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* At mentium sunt, quod Christus eos infamaverit, cum falsa eorum doctrina non occulta, sed omnibus patula esset: immo eos saepe honoraverat, dicens (Matt. 22): *Super cathedram Moysi sederunt Scribae, et Pharisei: omnia ergo quaecumque dixerint vobis, seruate, et facite: et alibi (Mat. 23): infirmos mitebat ad sacerdotem: Ostende te sacerdoti, et offer manus tuas.*

Quintam arrogantiae obiectionem proponunt: *Promittit se scientiam Dei habere.* Dixerat e-

nim Iesus (Joan. 7): *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me: et rursus (ibi.): Omnia quaecumque audivit a Patre meo, nota feci vobis.* Sed futilis satis est haec obiectio: nam quid frequentius noverant apud Prophetas profertur, quam, *Haec dixit Dominus?* Nihil ergo mirandum, si Christus, de quo praedixerat Moyses (Deut. 18): *Ponam verba mea in ore eius, scientiam Dei se habere proficiatur.*

Sextam adducunt cavillationem, quod blasphemaverat, Filium Dei se faciens: *Secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit.* At cavillus hic non aliter, quam verbis Christi Domini refutandus est (Joan. 10): *Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, et non potest socii Scriptura: quem Pater sanctificavit, et misit in mundum, eos dicitis, quia blasphemamus, quia dixi, Filius Dei sum. Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi; si autem facio, et mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, et credatis, quia Pater in me est, et ego in Patre.* Non ergo blasphemus fuit, qui quod re ipsa erat, operibus comprobabat: nec enim Deus ad tot miraculosa opera concurreret in testimonium, quod Filius Dei erat, si id mendacium fuisset.

Septimam obiectionem adducunt: *Factus est nobis in traditionem animarum nostrarum.* Arbitror vocare traditionem propagationem eius quod erat occultum, et cedebat in dehonestationem eorum. Unde alii vertunt: *Hic cogitationum nostrarum index extitit.* Ubi arguunt illum de secretorum revelatione, quasi dicerent: qui occulta consilia revelat, proditor est, et fraudulentus, iuxta illud Salomonis (Prov. 11): *Qui ambulat fraudulenter, revelat arcana.* Verum in hac obiectione accusate insipientiam suam indicant: nam si proprium solius Dei est cogitationes cordium percillere, iuxta illud Psalmistae (Ps. 7): *Serutans corda et renes Deus: et iterum (Psal. 93): Dominus scit cogitationes hominum: certe cum Christus Dominus eis obiciebat (Matth. 9): Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? debuissent inde colligere, Christum Dominum verum Filium Dei esse.*

Octavam obiectionem afferunt, *gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutata sunt viae eius.* His verbis singularitatem obiectabant Christo Domino. Quicumque autem studeat singulari vitae ad alios longe dissentient, videtur esse schismaticus in republica; maxime si legem novam condat, et doceat. Verum cum haec singularitas Christi Domini in eo sita fuerit, quod ipsi in peccatis progeniti, Christus sine peccato conceptus; ipsi nullis sceleribus contaminati, Christus nulla nec levi peccati labe infectus fuerit: potius id ad summam Christi venerationem impellere debuisset. Dissimilitudo ergo in moribus, vita, et doctrina, quibus omnibus Iesus conspicuus, ac praecellens erat, odii causa extitit: sicut Neroni contigit, qui, ut tradit Cornelius Tacitus (lib. 16. iuxta finem), Thraseam magnum senatorem, et omni virtutum genere clarissimum, impudentissime occidit, non ob aliam causam, nisi quod eius vita studiosa vitiosae illius dissimilis omnino es-

set. Quod vero novam legem fulisset, id veri Messiae indicium erat, iuxta illud Hieremiae (c. 31): *Feriam domui Israel, et domui Iuda foedus novum; et illud illud Isaias (c. 42): Legem eius insulae expectabunt.*

Nonam obiectionem in hunc modum excogitarunt, tanquam nugaeas aestimati sumus ab illo, sive ut alii vertunt, in faciem adulterinam habiti sumus ab eo: in tanquam nostram ait (Joan. 18): *Vos de deorsum estis, ego de supernis sum; vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo:* et alibi (Matt. 12. et 16) inquit: *Generatio mala et adultera signum quaerit: ac tandem (Joan. 8): Vos ex patre diabolo estis.* At haec obiectio in eos facile retorqueri potest: nam ipsi gloriabantur patrem habere Abraham, et tamen morum et vitae integritate mirum in modum ab eo degenerabant: adulterini ergo filii erant; ad magisterium autem spectabant discipulorum errata liberius corrigere, quantequamque ipsi contra stimulum calcitrarent.

Decimam proponunt obiectionem his verbis: *Abstinet se a vis nostris, tanquam ab immundis;* quasi dicerent, ad conventicula divertit, et secretas confederationes pertractat, quod exiliae reipublicae noverunt inferat. Sed oporteret eos distingere de segregatione, et separatione Christi a vis eorum: segregabat se quidem ab eis dissimilitudine morum, et vitae puritate, non tamen ab eis docendo abstinebat, sed frequenter ad ipsorum templum veniebat, et dies festos in consortio eorum colebat.

Undecimam obiectionem producent, dicentes: *Et praefert novissima iustorum: vel ut alii vertunt, Ecce nova iustorum praedicta beata: quod Lazari, et divitis Eplonis exemplo confirmavit.* Alii aliter intelligunt hunc locum, ut praefere novissima iustorum, sit, quod gentem Paganam Hebraeorum genti anteponebat: immo Ninivitas, Regiam Austri, et quod magis est, ipsos Sodomaes cives, dicens (Matt. 11): *Terrae Sodomorum remissus erit in die iudicii, quam tibi.* Sed et haec obiectio nullius prorsus roboris est: nec enim legi contraria erat illa doctrina; tum quod in lege Moysi, et naturae perique, quod sanctorum, graviores sustinerunt aerumnas, novissima autem eorum fuerunt felicissima, ut exempla Iobi, Tobiae, et Prophetarum contestantur; tum quod scriptum esset (Isai. 54): *Lauda sterilis, quae non parit.*

Tandem videntes gravissimam omnium obiectionum esse, quod Filium Dei se fecerat, illam iterum incutunt, et exaggerant, dicentes: *Et gloriatur Patrem se habere Deum;* quasi dicerent, Lex exalt Levitici, blasphemum lapidari, et morte afflicti iubens; hic autem blasphemus est in Deum, quia cum miser hominum, qualem vides, sit, filium se confixit Altissimi. At fecellit prouduobio eos opinio, et astutia sua: nam si prorsus innocentia Christi a damnationis sententia ferenda Pilatum retardabat, nunc divinitatis origo asserta magis deterruit: unde quod perpetrare aulea timebat propter iniustitiam, nunc horrere incepta propter impietatem. Cum enim Pilatus, ut aduo-

tavit divus Cyrillus (lib. 12. in Jo. c. 20), plures falsos Deos coleret, timuit, ne si forte Christus aliuscorum filius esset, Deorum iram contra se concitaret, ut vindictam provocaret. Unde timens, ut advertit d. Ioannes, statim quaesivit a Christo: *Unde es tu?* id est quae est origo tuus quibus es progenitus parentibus? et ut ait idem Ioannes, *causae quaeratur dimittit eum.* Ad Iudaei cognita hac Pilati voluntate, novam aliam adduxerunt accusationem, quae etiam Pilatum tangebatur: *Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris: omnis enim qui se regem facit, contradicit Caesari;* quasi dicerent, cum hoc sit crimen Caesariae Maiestatis laesae, si illum dimittis, tu etiam reus efficiaris apud Caesarem, cum eum tuaris, qui Caesari adversatur. Succubit Pilatus huic obiectio, et quem timore innocentiae, et divinitatis ab eius damnatione illuc usque retraxerat, inanis mundi tunc impulit, ut magis eorum pravae voluntati acquiesceret, quam Deum sanctum revereret. Prius tamen, quam mortis sententiam proferret, lavit manus suas dicens (Matt. 27): *Innocens ego sum a sanguine iusti huius.* In cuius caeremoniae usu tametsi multa sit inter auctores controversia, Iudaei ne esset, vel gentilis, et an imitatus fuerit in ea Pilatus Romanus, vel Iudaeus: mihi dubium non est, inter utrosque hanc viguisse caeremoniam: nam licet, ut auctor est d. Clemens Papa (lib. 2. const. Apost. cap. 52), loquens de iudicibus Romanis: *Qui sententiam mortis in reum pronuntiaturus erat, sublatis manibus adversus solem, se innocentem ab illius sanguine contestabatur;* fuisse tamen apud illos Iudaeos et Iustrationes ad protestandum suam innocentiam in damnatione mortis, tradit Dionysius Halicarnassensis (lib. 5), cuius haec sunt verba: *Iussit Horatium exiari istis Iustrationibus, quas involuntariae erant praescriperunt.* Plutarchus etiam (enb. 113), refert Romanos, post quamcumque etiam iustam sententiam, mortis iudices inquinatos censere, et purgationum piaculis indignis: ex quorum more Aeneae regresso, penatesque tangere recusanti, hoc tribuit Virgilius (2. Aeneid.):

Tu genitor cape sacra manu, patriosque penates:
Me bello e tanto digressum, et caede recenti
Attrahere nefas, donec me flumine vivo
Abluero.

Tertullianus (lib. de Bap. cap. 5) ait: *Aqua capiant passim, idque se in impunitate peritiorum suorum agere praesument.* Et penes veteres quisquis se homicidio infecerat, purgatoria aqua se expiabat. Triclinius Sophoclis interpres: *Veteribus, inquit, mos erat in hominum caede, atque homicidiis aqua abluere manus expiationis causa.*

Aegyptii etiam, ut refert Hor. Apollo, ignem, et aqua pingunt, quod his elementis Iustratio fiat, atque expiatio. Lotionem autem manuum caeremoniam etiam fuisse Iudaicam, in argumento innocentiae, colligo primo ex verbis Deuteronomii: nam loquens de cadavere, cuius Iudaeis reus ignorabatur, ait (Deut. 21). *Et*

venient omnes maiores natu civitatis illius, et laebunt manus suas super vitulum, et dicent: Manus nostrae non offuderunt sanguinem hunc. David etiam haud obscure id indicavit, dicens (Psal. 25): *Lavabo inter innocentes manus meas.* More ergo, tam Gentili, quam Iudaico, Pilatus lavit manus. Fator tam Origenem (tract. 25. in Matth.), et Theophylactum (in Psal. 25) huic secundae sententiae omnino adhaerere: sic enim Origenes: *Pilatus videns, quod nihil proficeret, Iudaico usus est more, volens illos de Christi innocentia non solum verbo, sed etiam ipso facto placare, faciens non secundum aliquam consuetudinem Romanorum; haec ille. Eandem sententiam his verbis sequuntur est Euthymius (in eod. Ps.): Manus aqua purgavit, ostendens, quod purus esset, et non participes caedis: nam id Iudaei moris erat, hoc modo protestari eos, qui nolent atque eadi communicare. Ceterum Iustitiam Iudaei imitari satagebat, id certum est, lavisse manus in signum publicum innocentiae Iesu, et exonerationis propriae conscientiae, et relectionis culpae in Iudaeos. Existimo autem huius protestationis figuram fuisse illam, quam ediderunt nauiae, cum Ionam figuram Christi Domini proiecerunt in mare, tempestatis sedandae gratia. Haec historiam ita elegantem interpretatur divus Hieronymus, ut nihil ab explicatione eius demendum, vel subtingendum videatur: verba eius sunt haec: *Clamaverunt, enim, inquit Scriptura, ad Dominum, et dixerunt, Ne des super nos sanguinem innocentem, sive, ut Septuaginta interpretes habent, sanguinem iustum, quia tu Domine, scit voluisti fecisti: et tulerunt Ionam, et miserunt in mare. Contestantur Dominum, ut quodcumque facturi sunt, non sibi reputetur, et quodammodo dicunt: Nolimus interficere Prophetatum, sed iram tuam, et tpe confessus est, et tempestas loquitur, quia tu Domine, sicut voluisti, fecisti. Nonne vobis videtur nauarum vox Pilati esse confessio, qui lavat manus suas, et dicit, mundus sum ego a sanguine viri huius? Nolunt Christum perire gentes, innocentem sanguinem protestantur, et Iudaei dicunt: Sanguis eius super nos, et super filios nostrorum: et ideo si levaverint manus, non exaudientur, quia plenae sunt sanguine.**

Conscendens igitur Pilatus in locum eminentem, nomine Lithostratos, unde iudices, ut ab hominibus viderentur, alta voce sententiam pronuntiabant, eratque locus ille sedes pulchra nimis, duabus columnis innixa, e cuius dextera parte duo pendeabant Romanorum vexilla, a sinistra vero aquila quaedam erat magnarum alarum, Caesarem dignitatem praesferens: ex hoc inquam loco pro tribunali sedens, contra Christum Dominum capitalem sententiam promulgavit. Quae autem fuerit damnationis formula, nec sacra volumina tradunt, nec una est omnium auctorum sententia. Nam d. Anselmus (lib. de Pass.) hanc assignat: *Iesum Nazarenum aduocato morti ignominiosae Crucis.* S. Vincentius hanc addit: *Iesum seducentem populum, blasphemantem Deum, dicentem, se Christum regem Iudaeorum esse, Cruci affigendum condemno, et ad iudicium.*

Lanspergius aliam scribit: *Iesum Nazarenum, qui contra decretum Imperatoris, Filium Dei, et regem se nominavit Iudaeorum, iussimus extra civitatem duci, et cruci affigi.* Guliel. (Statione 6. Christi patientis) hanc exhibet: *Iesu Nazarene, gens tua te accusavit, quod volueris usurpare regnum Iudaeorum in iniuriam Imperatoris Romani, propter quod praecipio te flagellari primum secundum principum nostrorum statuta, deinde in cruce levari, et ibi mori.* Verum existimo hos Doctores meditationis gratia, sicut alia multa, has sententiae formulas excogitasse. Tres ergo reperio auctores, formulas tres huius damnationis referentes, quae maiorem praesefere videntur veritatis speciem. Primam refert Evangelium Nicodemii, qualiscumque fides ei sit adhibenda, dicens: *Genus tuum comprobavit te regem; propter quod ego Pilatus praecipio flagellari te, secundum statuta piorum Principum, et in eo loco ubi tentus es, crucifigi, et duos malignos tecum, quorum nomina sunt Desmas, et Gessas. Secundum Sempronius (de recta Paschae celebr. lib. 19. c. ult.) tradit in haec verba: *Nos Pilatus, et Deorum immortalium voluntate, et Romanorum Principum, ac Senatus auctoritate, Praeses Iudaeorum provinciae constituit, cupientes provinciam fidei nostrae creditam vacare malis hominibus, quemadmodum et gravis Praesidis interest, omni vi, omnique industria Romano Imperio propagando, et pacis perpetuae servandae consulere gestimus. Verum quia in praesentiarum Iesum Nazarenum, hominem seditiosum, atque seductorem invenimus, qui usque adeo in sua temeritate confusus est, ut non sit veritus contra fas, legesque Imperiales regnum sibi adesse Iudaeorum, eundem tanquam hominem factiosum, et bonorum vitae, ac pacis moribus insidiantem ultimis suppliciiis deponamus, ne vel ipse audente aliquid post hac, et ceteri sint ad incidenda imperia tardiores. Sed quia turpissime degentes turpissimo sunt officendi supplicio; nefarium hominem, quasi latronem, et factiosorum principem, palibulo crucis addicimus. Romanorum vero, atque dicit Caesaris imperium precor, ut necesse sit, et Deorum immortalium pietate, et bonorum Principum aequitate servatum. Tertium tandem alii assignant, quam ex annalibus antiquis Iudaeorum (cap. 8) acceptam dicunt, et Hierosolymis inventam, quam Christianus Adricomus (in descript. Hierusalem 113) maxime approbat: tenor eius est: *Nos Pontius Pilatus, sacri Romani imperii Praeses, ad iudicandum Christum reum mortis, eo quod voluerit regnum Iudaeorum usurpare, et multipliciter comprobatum est testimonio Pontificum maiorum civitatis Hierusalem; et quia contra decretum Principum fecisti, volens te facere Regem, propterea iudico te, et sentio primo levari in cruce, extra civitatem Hierusalem in loco, qui dicitur Golgotha, id est Calvariae, donec complete morieris, per quam mortem publica Iudaeorum salva fiet. Similiter tecum pariter duos latrones crucifigi conicetos in sceleris tuis, qui sunt Dismas, et Gismas, a dextris, et sinistris, tu vero tanquam rex, in medio ipsorum in cruce residens. Lata est sententia in Hierosolymis, in loco qui dicitur Lithostratos, de SS. Trinitate et Christ. Dom. — Vol. IV. P. II.***

thostrotos, Parasece Paschae, hora quasi sexta. Quamvis autem haec, quae nulla Ecclesiae auctoritate constabilita sunt, et certam fidem non faciunt, illud tametsi d. Chrysostomus retulit, omnino certum arbitror, Pilatum non solum permisisse Christi damnationem, sed formalem, ut ita loquar, mortis sententiam contra Christum Dominum tulisse: verba Chrysostomi (in 1. Cor. ser. ult. de elem.) sunt: *Quod Romanis subditi fuerint Iudaei, non pauca sunt argumenta. Similiter manifestum, quod propriis usi sunt legibus. Stephanum autem lapidaverunt, nondum ad tribunal ductum; Iacobum fratrem Domini occiderunt; Christum ipsum crucifixerunt, quamvis permittente Praeside, qui illorum accusationem refutabat: nam ea de causa et manus lavit, dicens: Innocens sum a sanguine iusti huius; et quae valde virgutes videbat, ipse quidem sententiam non tulit, sed tradendo eum, permittit illos sua uti tyrannide. Sed bona venia sancti Patris, ac celeberrimi Ecclesiae doctoris dixerim; oppositum aperte colligi ex Evangelica lectione. Primum, quia sedit pro tribunali, ut ait d. Ioannes: tribunal vero locus erat iudicis ferendis deprelatus; ad quod autem sedit, nisi ad ferendam sententiam, quam Iudaei maxime urgebant, et ab Ipso extorquebat molestantibus humanis illis clamoribus: Tolle tolle, crucifige eum? Notatur etiam Evangelista dixit Pilatum sedisse, ut indicaret morem Romanorum Iudicum, cuius testes sunt Gellius (lib. 7. c. 1), Plinius (ep. lib. 5. ep. ult.), et Ulpianus (lib. ult. ff. quinqu. ordo in postea), et alii, adeo ut in iure dicitur, sententiam a iudice stando, non sedendo prolata nullus momenti esse. Quod epropriet statum arbitror, ut externa corporis quies, atque tranquillitas pacatum, ac serenum iudicis animam praesefere, pariterque indicare, quod non malevole, aut praecipiti consilio ad ferendam sententiam duceretur. Secundo id constat ex illis verbis (Joan. 19): *Tunc ergo tradidit eis illum, ut crucifigeretur:* haec enim non solum permissionem, sed positivam sententiam, et iudicium redolent. Unde d. Lucas (c. 23) id explicatius referens dicit: *Et Pilatus adiudicavit fieri petitionem eorum.* Tullius ergo iudicium et sententiam. Tertio, quia Iudaei dixerant: *Nobis non licet interficere quemquam;* quod verissimum erat absque sententia Iudicis, ut erudit ostendit cardinalis Toletus (c. 18. in Ioan. adnot. 23). Cum ergo interfecerint, praecessit absque dubio interfecionis sententia: unde d. Cyrillus (catech. 23) ait: *Ille, scilicet Pilatus, dicit in eam sententiam, et iussit eum crucifigi: et s. Cyprianus (de con. Do.) immit sententiam mortis in Christum fuisse dicitam: *Volubat, inquit, pius magister tam iam damnationis suae dicitur sententiam, et prope esset, ut figeretur in cruce: et Addo de s. Savini: Praefectus, inquit, dicitur sententiam.* Apud Romanos etiam, ut auctor est d. Augustinus (3. de Tri.), praeco non aliam sententiam alta voce promulgabat, quam Iudex pronuntiaverat: sic enim ait: *Verba Iudicis praeco pronuntiat, non scribitur in gestis; ille praeco dicit, sed ille Iudex: Quo autem idiomate sententia haec Pilati ab eo pronuntiat fuisse, non omnes inter se consentiant. Quidam enim asse-***

runt, sicut crucis titulum Hebraice, Graece, et Latine scriptum, ita et sententiam latam fuisse: alii, quia Pilatus Hebraeorum genti praecerat, arbitrantur Hebraeo idiomate usum: alii tandem, quorum sententiae subscribo, latino tantum idiomate illam protulisse autumant. Romani enim toti orbi dominantes, ubique tamen latino tantum sermone ad maiorem pompam, ac latini nominis maiestatem conservandam utebantur; sicuti aperte testatur Valerius Maximus (lib. 2. cap. 2) dicens: *Magistratus vero prisca, quantopere suam, populi Romani maiestatem retinentes, se gesserint, hinc cognosci potest, quod inter cetera obtinendae gravitatis indicia, illud quoque magna cum persecerantia custodiebant, ne Graecis unquam nisi latine responsa darent. Quin etiam ipsa lingua volubilitate, qua plurimum valent, caecusque, per interpretem loqui cogebantur, non in Urbe tantum nostra, sed etiam in Graecia, et Asia, quo scilicet latinae vocis honos per omnes gentes venerabiliter diffunderetur. Quin etiam, refert Suetonius (in Tiberio), quod quamvis sermone graeco optime excultus esset, ipse tamen adeo graeco sermone praecipue in senatu abstulit, ut cum quadam vice monopolion nominare vocem inopia compelleretur, veniam postularet. Idem ibidem testatur, eundem Tiberium, cum in quodam decreto Patrum legeretur, emblema, praecipue eam mutari vocem, et aliam patriam, et latinam vocem innovandam; sin minus, eius vocis vim verborum circuectione exprimerent. Cum igitur tanti fieret a Romanis latina locutio, credi vix potest Pilatum in actu iudiciali, in quo tribunali sedebat, alio quam latino sermone esse locutum.*

Sed iam iniustitiae, et iniquitatis huius sententiae praecipua capita indicemus. Primum, quia ex publica fama integritas vitae Christi constabat, dicente d. Matthaeo (cap. 10): *Exiit fama haec per universam terram illam: Propheta magnus surrexit in nobis. Hic est vere Propheta, qui venturus est in mundum. Huic omnes Prophetae testimonium perhibent. Ipsi etiam Hebraei saepe eius sanctitatem attestati sunt (Ioan. 9): Scimus, quia a Deo venisti. Hic si peccator esset, non posset aperire oculos caeci nati. Uxor Pilati: Nihil tibi, et iusto illi. Alii: Bene omnia fecit. Ipsa etiam daemonia et corporibus virtute eius expulsa audierant dicentia: Quid nobis, et tibi Iesu Filii Dei? et alibi: Ut quid venisti perdere nos? Ac tandem Pilatus ipse Christum innocentiam ingenue confessus, dixit: *Ego in eo nullam invenio causam. Quid mali fecit? Innocens ego sum a sanguine iusti huius. Et scribens ad Tiberium teste Tertulliano (Apologetico ad gentes cap. 21), sanctitatis eius multis testimonium praebet, quorum tenorem refert Sixtus Senensis (lib. 2. Biblioth. Sanctae); inter alia vero haec scribit: principes vero sacerdotum aemulatione et livore instructi, adversabantur illi, captivum illum nihil tradiderunt, ementitis sceleribus eum reum facientes, Magum appellabant, atque legis desertorem, et contradicentem. Quibus persuasionibus seductus ipse, fidem querelis eorum adhibui, flagellatumque ipsis tradidi, ut**

pro arbitrio in eum animadverteret. Proditor item Iudas paulo ante suspendium clamavit: *Peccati tradens sanguinem iusti. Haec omnia commemorata verba sunt hostium Christi, ut impleretur illud (Deut. 32): Et inimici nostri sunt iudices. Secundo non solum Christus Dominus innocens erat de facto, ut loquuntur Iudaei, quia secundum rei veritatem crimen nullum commiserat, immo nec committere poterat. sed etiam erat innocens de iure, quatenus crimina obiecta iuridice probari minime poterunt. Tertio, quia iidem accusatorum pariter, et testium munere contra omne ius usi sunt, ipsique ultro, et non vocati ad testificandum accesserunt, contra leg. unius. ff. de quaest. ubi dicitur: *Testi ultro accedenti non est credendum. Quarto, quia nullus index in quemcumque sententiam pronunciare potest, nisi aut sponte confessus, aut per testes fide dignos, omnique exceptione maiores accusatus, aut per facti evidentiam fuerit convictus. At Christus Dominus nec scelus aliquid confessus, nec per testes fide dignos, sed per infames, et capitales eius hostes in iudicium ductus, nec tandem de aliquo malo opene convictus unquam fuit. Quinto, quia Iudex si iustitiae tramites non transiit, debet testes, si propter alii, quas inimicitias contra reum deponant, ipso iure praecipiente repellere, ut cavetur (c. testes, q. 3). Constabat autem Pilato, Iudaeos esse Christi hostes capitales, d. Matthaeo attestante (c. 27): *Sciebat, quod per iudicium tradidissent eum. Sexto fuit sententia iniqua ex defectu iurisdictionis, quia cum Christus Dominus esset Summus Pontifex Ecclesiae, nullius iudicio subiacere poterat, etiam in quantum homo, et maxime Iudicis saecularis, qualis erat Pilatus. Unde potestas, quam habuit in Christum, fuit potestas tenebrarum, permessa tantum desuper, ut alibi latius discussimus. Nec excusari ultra ratione potest, si quis dicat iudicem debere ferre sententiam iuxta allegata, et probata, ut habetur (capit. Si Sacerdos de officio iudicis ordinarii): nam, ut Angelicus Doctor (2. 2. q. 64. a. 9. solutione ad 3) ait: *Iudex si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus convincitur, debet diligentius examinare testes, ut inveniat occasionem liberandi innocentem, ut Daniel fecit. Si autem hoc non potest, debet cum superiori relinquere iudicandum. Si autem hoc non potest, non peccat secundum allegata sententiam ferens, quia ipse nec occidit, sed illi, qui eum asservit nocentem. Pilatus vero aliter fecit, cum nec testes diligenter examinavit, ut Daniel fecit, nec causam ad superiorem suam remisit, hoc est ad Imperatorem, nec tandem iudicaverit secundum allegata, et probata, sed secundum allegata tantum: nam, ut ait d. Marcus, non eant convenientia testimonia eorum, unde nihil idonee, et iuridice contra Christum Dominum probare poterunt, irrefragabili semper manente testimonio eius: *Quis ex vobis arguet me de peccato? id est quis me convincet peccati reum? Unde recte dicitur Ambrosius (ser. 11. in Ps. 118) loquens de Pilato ait: *Manus lavit, sed cor suum lavare non potuit: mansit scelere pollutus, quamvis manus suas aquae in-******

fusione lavisset. Licet etiam Iudaei, vel Ipse Iudex acerrimam tulissent sententiam de Christo crucifigendo, quae proculdubio fuit iniquissima, omnibusque legibus adversa, executio tamen sententiae ad decem saltem dies dilata oportuit. Recens enim erat Senatusconsultum Tiberianum a Tiberio imperatore editum, quod mandabatur, ut supplicia damnatorum in decimum diem differrentur, ut testatur Suetonius. Quo Senatusconsulto omnem Iudaeorum furorem Pilatus coercere poterat. De eodem edicto Tacitus (3. Annal.): *Factum Senatusconsultum, ne decreta Patrum ante diem decimum ad aerarium deferrentur, idque vitae supplicium damnatis prorogaretur. Quare Sidonius (lib. 2. Epistolae), vel lapsus est memoria, vel codex corruptus est, qui nominat triginta dies: Nunc, inquit, ex vetere S. C. Tiberiano triginta, velle post sententiam trahit.*

Huius iniquae sententiae Pilati adversum Christum Dominum egregiam reperio figuram, eam scilicet sententiam, quae instante Iezabel contra innocentem Naboth prolata fuit. Cupiebat Rex Achab adnectere horto suo pulchrum Naboth vineam illi vicinam; illo tamen venditionem eius a rege saepe rogato renuente, Iezabel regis uxor adversus eum ira percuta, duos falsos iudix testes, qui illum contra Deum, et regem blasphemum, atque adeo in divinae, et humanae laesae maiestatis crimen prolapsam falsae contestarentur: qui cum ad iudicem deferretur, mortis supplicio eum damnavit, et populus, ut regi congratularetur, saxis illum cooperiens occidit. Ecce imaginem ad vivum iniquam Pilati sententiam exprimentem. Naboth, qui interpretatur homo fructificans, Christum Dominum adumbrat (Matt. 13): *Qui exiit seminare semen suum; et qui discipulis dixit (Ioan. 15): Elegi eos, ut edatis, et fructum afferatis. Unde d. Paulus (Philip. 2) de illo ait: *Qui dedit velle: ecce semen: dabit et perferre: ecce fructum. Vineam Naboth Christi Ecclesiam nobis ob oculos ponit, quae extendit palmites suos usque ad mare, et de qua Dominus per Hierem. praedixerat: *Ego te plantavi vineam electam, et quid ultra potui facere vineae meae? Achab, ut docet Arias Montanus (in Apparatu) patrem fratris mei significans, haec monem optime designat, patrem Iudaei, qui Christi secundum carnem frater erat: unde ipse eos increpans dixit (Ioan. 8): *Vos ex patre diabolo estis, et opera patris vestri vultis perferre. Ille homicida fuit a principio. Iezabel, quae insula stercoraria interpretatur, apte satis Iudaeorum Synagogam honorum temporalium stercore se volutantem representat. Daemones igitur tyrannice praedominari volens, sibi que usurpare dilectam Christi Ecclesiam vineam, certe cum id obtinere non posset, falsos contra Christum adhibuit testes, crimen divinae, et humanae maiestatis laesae illi imponens, quod scilicet Filium Dei se confuxerat, et Caesari tributa pendere prohibuerat. Quibus auditis impia Synagoga mortem eius importune expostulante, infami crucis supplicio iniquus Iudex Pilatus placendum duxit. Tamen sicut invereconda Iezabel debitas tanti sceleris poenas persolvit, rabidis canibus in****

carnes eius irruentibus, qui non solum lacerarunt, sed partim devorarunt; ita divino consilio factum est, ut Titus, et Vespasianus, velut immanissimi canes in Iudaeam gentem invadentes, non solum lacerarent, sed discernerent, et quasi penitus extinguerent. Ceterum illud nobis excruciantem est, utpote quod non modicum pariat admirationem; quae ratione si Pilati sententia iniusta, atque iniqua adeo fuit, aeternus Pater illam confirmavit, et dirae mortis supplicio innocenti Filio infligendo non invidis consensit. Sicut enim de Pilato ait d. Ioannes (c. 22): *tradidit illum, ut crucifigeretur; Ita d. Paulus de aeterno Patre, inquit, qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Ast licet uterque tradiderit, aliter tamen Pater, quam Pilatus, hic velut iniquum, et iniustum acclamatum: Pater vero tanquam iustum, et sanctum, iuxta illud (Sapient. 12): *Cum sis iustus, et iube omnia disponis, quae quocumque modo debet puniri, condemnas, et exterum aestinas a tua virtute. Cuius loci difficultatem, ex quo velut ex cruce multorum ingenia penderant, d. Gregorius Papa de Christo Domino illum intelligens penitus evacuavit, in haec verba loquens: *Pensandum est, quomodo iustus sit, et omnia iuste disponit, si eum, qui non debet puniri, condemnet. Mediator si quidem noster puniri pro semetipso non debuit, quia nullum culpae contagium perpetravit; sed si ipse indebitam mortem non susceperet, nunquam nos a debita morte liberaret. Pater ergo cum iustus sit, iustum puniens omnia iuste disponit, quia per hoc cuncta iustificat, quod eum, qui sine peccato est pro peccatoribus damnat, ut eo electa omnia ad culmen iustitiae surgerent, et ius, qui est super omnia, damna iniustitiae nostrae sustineret.***

HOMILIA XIX.

De gravi, ac molesta crucis bailatione super humerum, qua onustus Christus Dominus perrexit ad montem Calvarium, ubi etiam de materia, ac magnitudine Dominicae crucis multiplici eruditione disseritur.

Prisquam de crucis bailatione ad locum supplicii sermonem instituum, operae pretium duxi, ex quo ligni genere Dominicae crucis confecta fuerit, diligenter examinare: inde enim, quam Christo molesta, ac difficilis fuerit, facile deprehendetur. Scio Nicolaum de Lyra ex hist. Scholast. et ex antiquissimis Hebraeis tradere quaedam, quibus mihi ingenium assensior, sic enim ait: *Dicitur in historia, quod regina Saba vidit in domo salus Libani Salomonis quoddam lignum, de quo vidit in spiritu, quod in illo pateretur ille, propter quem deficeret regnum Israel. Quod cum significasset Salomoni, ipse volens servare durabilitatem regni, fecit poni illud lignum in profundo terrae iux-*